

FRED I UKRAINA – ett nytt sätt att tänka behövs

Det finns stora likheter mellan konflikter på lokal och global nivå. Man kan se på kriget i Ukraina med olika glasögon. I väst har vi en berättelse. Vi ska här ge en annan utifrån ett konfliktperspektiv.

Man kunde ha förebyggt det ryska anfallet. I stället grävde man ned sig i sina symboliska skyttegravar. Känner ni igen det från vardagslivet? Jag har rätt, du har fel. Du är ond, jag är god. Jag kan inte ändra mig för då tar du mer och mer. Min självrespekt, min heder, kräver att jag står upp för min rätt. Ingen rör sig en tum från sin position. Under tiden bombarderas Ukraina till ruiner, människor dödas och lemlästas, kvinnor och barn flyr i stora skaror. Människors liv slås sönder. Djuren och växterna, hela naturen tar stryk. Klimatskadliga utsläpp ökar när vi i stället måste göra allt för att de ska minska. Vi har fått en ny IPCC-rapport som är skrämmande och borde få effekt på staters handlande.

Principer står på spel. Ett världskrig, ett kärnvapenkrig riskeras. Man räddar sig genom att säga: det kommer inte att hända! Önsketänkande finns, liksom negativa förväntningar på den andre, brist på tillit, självuppfyllande profetior till och med. Ja, där ser man, det går inte att lita på dig. Därför måste jag slå, och slå hårt. Se likheterna mellan vardagskonflikter och de globala. Det är samma tänkande.

Båda sidor förlitar sig på avskräckning. Med militär uppbyggnad hotar vi tänkta fiender så att de inte angriper. Dessa förväntas kalkylera att kostnaden blir för hög. Hade avskräckning fungerat skulle jorden vara en underbart fredlig plats eftersom vi har så mycket vapen och system för anfall och försvar. Men ju mer hot och våld, desto mer våld utövas i en ständig spiral. Fredsforskaren John W. Burton säger att ***människor tar till våld när deras grundläggande behov inte tillgodoses***. Nu hotas grundläggande behov. Ryssland hävdar (och varför skulle vi inte tro dem?) att deras existens är hotad av Nato. Och se hur stark försvarsviljan är i Ukraina och hur folk i Europas stater och USA ställer sig på offrets sida. Massor av pengar och vapen sänds, och man enas om sanktioner mot Ryssland som riskerar att alltmer bli en pariastat genom ett krig som från början till slut bryter mot FN-stadgan och krigets alla lagar. Man verkar inte ha en bra metod att få slut på kriget, bara öka dödadet, lidandet och flyktingströmmarna. Varför tror så många att mer vapen och pengar förkortar kriget och minskar lidandet?

Det är en maktkamp där mänsklighetens framtid står på spel. Planeten hotas av en pågående klimatförstöring och arter dör ut. Redan nu ser vi konsekvenserna. Trots detta ägnar sig människorna åt att döda och skada varandra! Och resurserna går till ökade rustningar. De som vinner är vapenförsäljarna, det militärindustriella komplexet. Mänskligheten, humanismen och tilltron till framtiden är förlorarna – och barnen och de unga. Har vi vuxna ingen barmhärtighet!

Fredsforskaren Jan Öberg väljer metafor: Jorden är sjuk. För helande behövs diagnos, prognos och behandling, i den ordningen. För diagnos behövs analys. Vad händer och varför? Det pågår en maktkamp mellan öst och väst, en dragkamp kring Ukraina som nu blivit slagfält och offer. Nato har bjudit in Ukraina (och Georgien) tvärt emot Rysslands tydligt uttalade oro för att Nato ska tränga in på deras gränser. Nato har kärnvapen. Korta avstånd betyder färre antal minuter att avgöra om det är ett riktigt anfall eller ett misstag (som skett många gånger tidigare).

En månad innan Ryssland angrep Ukraina den 24 februari skrev Rysslands utrikesminister Lavrov till sina kollegor i EU och begärde svar från var och en. Kärnfrågan var hur de uppfattade ingångna deklARATIONER från tidigare möten i Istanbul och Astana om jämlik och odelbar (indivisible) säkerhet, något som Lavrov skrev att han tolkar som att säkerhet inte kan byggas på någon annans bekostnad. Med andra ord gemensam säkerhet (jämför Palmekommissionen 1982). Media, i likhet med politikerna, behandlade brevet överlägset. Ministrarna i EU svarade gemensamt och inte ens på frågan! Att detta kunde upplevas som kränkande kan man lätt förstå. Den här hanteringen var en av spikarna i kistan som ledde till invasionen och kriget som nu med rätta fördöms. Vid god konflikthantering ska ingen tappa ansiktet, behov tas i beaktande, känslor också.

Man borde i väst förstå att med den rysa marinbasen Sevastopol på Krim (ett arrende på 40 år) var det som att sätta en brinnande tändsticka till bensin när USA stödde maktövertagandet via en kupp med våldsamma inslag i Ukraina i februari 2014. Skulle Nato överta basen? Ryssland och USA har samma sätt att tänka maktpolitiskt så detta måste de ha förstått. Och så var det EU:s associationsavtal med Ukraina. Varför kunde inte EU och Ryssland **båda** handla med Ukraina? Varför behövde det bli en dragkamp?

Och prognosen: Vad finns nu för framtid? När varken Ukraina, USA, EU-staterna eller Ryssland backar från sina krav, hur kan då kriget upphöra och människor komma tillbaka hem? Hur kommer Ryssland att efter kriget införlivas i den europeiska gemenskapen?

Lösningen måste ligga i att tänka nytt och se till **allas** säkerhet, skapa tillit, öka utbyten och bygga upp samhället. Medias ansvar för en opartisk rapportering bör inte förglömmas. Krig förbereds genom skapande av fiendebilder. Använd kunskaper i god konflikthantering, ja, gör tvärtom mot vad man gör idag. Det finns så mycket kunskap. Dra tillbaka ryska och andra utländska trupper från Ukraina, inled förhandlingar och bygg vidare på Minskavtalet. Lyft sanktionerna och skriv under FN:s kärnvapenförbud! Det behövs neutrala, alliansfria zoner mellan Nato-land och Ryssland. Ukraina, Sverige och Finland är viktiga för att utgöra sådan buffert. Med den här inställningen skulle kriget kunna stoppas och uppbyggnad sätta igång. NU!

Den 22 mars 2022

Karin Utas Carlsson, pensionerad barnläkare och fil.dr. pedagogik (fredsundervisning)